

PRIPOMENULI SI STÉ VÝROČIE VZNIKU SPOLOČNÉHO ŠTÁTU ČECHOV A SLOVÁKOV

Bratislava, 17. – 19. apríl 2018

Nadežda JURČIŠINOVÁ

Doc. PhDr. Nadežda Jurčišinová, PhD.

Významnou udalosťou v našich dejinách, ktorú si v tomto roku pripomínáme, je vznik Česko-slovenskej republiky 28. októbra 1918. Projekt spoločného štátu Čechov a Slovákov bol skoro až do konca prvej svetovej vojny mnohými politikmi považovaný za neuskutočniteľný a mnohí z nich ani neverili, že česko-slovenský štát prežije viac ako rok či dva aj po tom, čo jeho existencia bola potvrdená mierovými zmluvami. Manifestačným a legálnym prihlásením sa slovenského národa k spoločnému štátu Čechov a Slovákov bola Deklarácia slovenského národa, ktorá bola prijatá 30. októbra 1918 v Turčianskom Sv. Martine. Stala sa jedným zo základných dokumentov zrodu česko-slovenského štátu a prispela k jeho konstituovaniu.

Pre Slovákov bolo spojenie sa s Čechmi v jeden spoločný štát optimálnym riešením slovenskej otázky. Slovensko tak po prvý raz v dejinách vzniklo ako samostatný administratívny celok a Slováci sa stali oficiálne štátotvorným národom, aj keď to bolo vo forme novovytvoreného československého politického národa. V novom štáte dostali možnosť dotvoriť sa ako moderný európsky národ.

Pri príležitosti 100. výročia vzniku ČSR pripravil Ústav politických vied SAV Bratislava v spolupráci so Štátnym archívom v Bratislave, Štátnym pedagogickým ústavom, Múzeom Slovenského národného povstania, Kysuckým múzeom v Čadci, Žilinským samosprávnym krajom, Katedrou politológie Filozofickej fakulty (FF) UPJŠ v Košiciach, Nadáciou M. R. Štefánika v Bratislave, Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR a Ministerstvom kultúry SR vedeckú konferenciu pod názvom *Republika Česko-Slovensko. Od monarchie k vlastnému štátu. Ilúzie verzus realita*. Záštitu nad konferenciou, ktorá sa uskutočnila v Pálffyho paláci v Bratislave v dňoch 17. – 19. apríla 2018, prevzal predseda Národnej rady SR Andrej Danko.

V priebehu troch dní konania vedeckej konferencie v deviatich blokoch vystupovali slovenskí a českí historici, politológovia a filozofi, ktorých sa na podujatie prihlásilo 31. Zaoberali sa rôznymi aspektmi vzniku Československa v roku 1918, ako aj vývojom tohto nového štátneho útvaru, ktorý vznikol na troskách Rakúsko-Uhorska, až do roku 1968. Spomenieme aspoň niektorých. S úvodným referátom pod názvom *Slovenská politika pred rokom 1918* vystúpil riaditeľ Ústavu politických vied SAV v Bratislave PhDr. Miroslav Pekník, CSc. Priblížil okolnosti vzniku

československého štátu. Po ňom sa ujala slova *doc. PhDr. Nadežda Jurčišinová, PhD.*, z Inštitútu histórie FF Prešovskej univerzity v Prešove. V prednáške na tému Podiel Československej jednoty na rozvoji česko-slovenskej vzájomnosti pred prvou svetovou vojnou upriamila pozornosť na pôsobenie národno-obranného a slovakofilského spolku Československá jednota, ktorý vznikol v Prahe 7. mája 1896 a poukázala na jeho aktivity, podiel a význam pri vzniku spoločného štátu Čechov a Slovákov. Dôležitú úlohu pri vytvorení československého štátu počas prvej svetovej vojny zohrali československé légie. Na podiel Slovákov v československých légiách a ich boj za spoločný štát Čechov a Slovákov poukázal *PhDr. Ferdinand Vrábel* z Ústavu politických vied SAV Bratislava. O rozpade rakúsko-uhorskej armády na území Slovenska v roku 1918 hovoril *Mgr. Peter Chorvát, PhD.*, z Vojenského historického ústavu v Bratislave. S ďalším zaujímavým príspevkom pod názvom Rok 1918: Prevrat, reforma, revolúcia? Principiálne rozdiely medzi Predlitavskom a Zalitavskom vystúpil *doc. PhDr. Vladimír Gonč, DrSc.* Pracovník Filozofického ústavu Akadémie vied ČSR, v. v. i. Praha *PhDr. Miroslav Pauza, CSc.* vyvolal zaujímavú a podnetnú diskusiu svojou prednáškou pod názvom Světový válečný konflikt a Československá republika v obnovené Evropě. (Fakta, souvislosti, ideje). Právne aspektu vzniku Česko-Slovenska priblížil *Prof. PhDr. Jozef Beňa, CSc.*, z Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Na tému Turiec a Slovenská národná rada v období prevratu referoval *Mgr. Tomáš Adamčík, PhD.*, a o Kysučanoch v poslednom roku prvej svetovej vojny hovoril jeho kolega z Kysuckého múzea v Čadci *PhDr. Alojz Kontrík*. Situáciu v Liptove v roku vzniku československého štátu zhodnotil *PhDr. Peter Vítek* zo Štátného archívu v Žiline so sídlom v Bytči – pracovisko Archív Liptovský Mikuláš v prednáške Liptov 1918 – koniec Veľkej vojny a počiatok novej štátnosti. Zložitost' a okolnosti procesu začleňovania Podkarpatskej Rusi do nového štátu objasnil *prof. PhDr. Peter Švorc, CSc.*, z Inštitútu histórie FF PU v Prešove. Vznik Československa a koncepciu slovenskej politiky v novom štáte popísal *PhDr. Peter Zelenák, CSc.*, z FF Univerzity Komenského v Bratislave. V centre pozornosti *doc. JUDr. Jozefa Vozára, CSc.*, z Ústavu štátu a práva SAV v Bratislave bola otázka unifikácie zákonov v Česko-Slovensku. Funkciu Malej dohody v priestore medzi Balkánom a Baltom priblížila a objasnila vo svojom vystúpení *PhDr. Bohumila Ferenčuhová, DrSc.*, z Historického ústavu SAV v Bratislave. Prednáškou Slováci a medzištátne vzťahy Československa s Maďarskom (1918 – 1938) sa prezentoval *Jozef Schwarz* z Miestneho odboru Matice slovenskej Bratislava – Petržalka. Dôsledkom usporiadania strednej Európy po prvej svetovej vojne a menšinovej problematike sa venovala vo svojom vystúpení *PhDr. Zuzana Poláčková, CSc.*, z Historického ústavu SAV v Bratislave. Na vedeckej konferencii vystúpili aj ďalší referujúci, ktorí sa zaoberali rôznymi otázkami vývoja v ČSR po jej vzniku.

Po odznení referátov v jednotlivých blokoch nasledovala bohatá a zaujímavá diskusia. Z príspevkov, ktoré odzneli na konferencii pripravujú organizátori vydať zborník.